

ნიკო ჯავახიშვილი

ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის ისტორიისა და ეთნოლოგიის ინსტიტუტის ახალი და უახლესი ისტორიის განყოფილების მთავარი მეცნიერ-თანამშრომელი

**იაპონიის პირველი მოხსენიება
ქართულ საისტორიო წყაროებში**

საქართველო და იაპონია გეოგრაფიული თვალსაზრისით ერთმანეთისაგან ძლიერ დაშორებული ქვეყნებია.

გარდა ამისა, ანთროპოლოგიური და ეთნოლინგვისტური თვალსაზრისითაც, იაპონელნი რადიკალურად განსხვავდებიან ქართველთაგან.

მიუხედავად ზემოთქმულისა, იაპონია, რომელსაც „ამომავალი მზის სამეფოსაც“ უწოდებენ, სულიერად ყოველთვის იყო ახლობელი ქართველი ერისათვის.

ქართველი და იაპონელი ერები ერთმანეთს ჰგვანან თავისუფლების სიყვარულით, თავიანთი სამშობლოსათვის თავდადებითა და თავდადებულთა მიმართ პატივისცემით.

იაპონიისა და იაპონელთა მიმართ კეთილგანწყობილი დამოკიდებულება არაერთგზის დაფიქსირდა სხვადასხვა პერიოდის ქართულ საისტორიო წყაროებსა და ლიტერატურაში.

წინამდებარე ნარკვევში დადგენილია, თუ პირველად როდის არის მოხსენიებული იაპონია ქართულ საისტორიო წყაროებში.

აქვე აღვნიშნავთ, რომ ქართულ-იაპონური ურთიერთობის ისტორიის ცალკეული საკითხების შესწავლას სამი სტატია მივუძღვენით [1, 166-181; 2, 12-19; 3, 210-223].

* * *

ქართულ-იაპონური ურთიერთობის ისტორია საკმაოდ ძველი დროიდან იღებს სათავეს. ამას ადასტურებს თუნდაც ის ფაქტი, რომ „ამომავალი მზის სამეფო“, ჩვენი დაკვირვების შესაბამისად, ჯერ კიდევ შვიდი საუკუნის წინათ იხსენიება ქართულ საისტორიო წყაროებში.

XIV საუკუნის პირველ ნახევარში მოღვაწე ქართველი ანონიმი ავტორი, რომელიც ცნობილია ჟამთააღმწერლის სახელით, თავის საისტორიო თხზულებაში ჩართულ ქვეთავში – „ამბავი ჩინგიზ-ყაენისა, თუ ვითარ გამოჩნდეს ქუეყანასა აღმოსავლეთისასა“ მოგვითხრობს: „ქუეყანასა მზისასა აღმოსავლეთით-კერძო, რომელსა ეწოდების ჩინმაჩინი, გამოჩნდეს კაცნი ვინმე საკვრველნი ადგილსა ყარყურუმად ნოდებულსა, უცხო სახითა, წესითა, და შესახედავადცა“ [4, 157].

ვფიქრობთ, საინტერესოა გავარკვიოთ, თუ რას უნდა ნიშნავდეს ზემოხსენებულ თხზულებაში მოხსენიებული ტერმინი „ჩინმაჩინი“?

ტერმინი „ჩინმაჩინი“ ქართულ სინონიმთა ლექსიკონში განმარტებულია, როგორც „ჩინეთი“ [5, 559].

ჩვენი შეხედულებით, ეს განმარტება მხოლოდ ნაწილობრივ არის მართებული, რადგან ძველად, ქართულ ენაში, ჩინეთს აღნიშნავდა ზემოხსენებული სიტყვის მხოლოდ პირველი ნაწილი – „ჩინ“, რასაც ვერ ვიტყვით იმავე სიტყვის მეორე ნაწილის – „მაჩინის“ შესახებ.

ქართლ-კახეთის მეფის გიორგი XII-ის ვაჟის – უფლისწულ იოანე გიორგის ძე ბაგრატიონის (1768-1830) თხზულებაში „კალმასობა“ ცალკე-ცალკეა წარმოდგენილი ქვეთავები: 1) „იაპონიისა, ანუ ხეთაისა, ანუ მაჩინისათჳს“ [6, 156-160]; 2) „კიტაიისა, ანუ ჩინეთისათჳს“ [6, 160-164].

ზემოთქმულიდან ნათელი ხდება, რომ აღმოსავლურქართული სამეფო ოჯახის ერთ-ერთი გამორჩეული წარმომადგენელი, სახელმწიფო მოღვაწე და ღრმად განსწავლული მეცნიერი, ბატონიშვილი იოანე ბაგრატიონი „მაჩინს“ – კონკრეტულად იაპონიას უწოდებდა.

ვფიქრობთ, ყველანაირი საფუძველი გაგვაჩნია ვივარაუდოთ, რომ აღნიშნული ტერმინის გააზრება-განმარტებისას უფლისწული იოანე ბაგრატიონი ეყრდნობოდა ქართულ სამეფო კარზე ოდითგან არსებულ ტრადიციას.

ამრიგად, ქართულ საისტორიო წყაროებში პირველად იაპონია იხსენიება ჯერ კიდევ შვიდი საუკუნის წინათ, ქართველი ანონიმი ავტორის – ჟამთააღმწერლის თხზულებაში, რომელიც XIV საუკუნის პირველ ნახევარს განეკუთვნება.

დამოწმებული წყაროები და ლიტერატურა:

1. ნიკო ჯავახიშვილი, საქართველო-იაპონიის ურთიერთობის ისტორიიდან, პროფესორ ნოდარ (ნუკრი) შოშიაშვილის ხსოვნით

- სადმი მიძღვნილი თსუ-ის ახალგაზრდა ისტორიკოსთა შრომების კრებული, თბილისი, 2002.
2. ნიკო ჯავახიშვილი, ამომავალი მზის ქვეყანა ქართველთა თვალთ, ჟურნალი „ისტორიანი“, თბილისი, 2014, № 6 (41).
 3. ნიკო ჯავახიშვილი, იაპონიის ასახვა ქართულ საზოგადოებრივ აზროვნებაში (XVIII საუკუნის დასაწყისიდან – XX საუკუნის პირველი მესამედის ჩათვლით), კრებულში: „ახალი და უახლესი ისტორიის საკითხები“, თბილისი, 2015, № 17.
 4. ჟამთააღმწერელი, წიგნში: „ქართლის ცხოვრება“, ტექსტი დადგენილი ყველა ძირითადი ხელნაწერის მიხედვით სიმონ ყაუხჩიშვილის მიერ, ტომი II, თბილისი, 1959.
 5. ალექსანდრე ნეიმანი, ქართულ სინონიმთა ლექსიკონი, მესამე გამოცემა, თბილისი, 1978.
 6. იოანე ბატონიშვილი, ხუმარსწავლა კალმასობა, ოთხ წიგნად, წიგნი II, სარგის ცაიშვილის რედაქციით, თბილისი, 1991.

Niko Javakhishvili

Doctor of Historical Sciences, Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Ivane Javakhishvili Institute of History and Ethnology, Chief scientist-researcher of the Department of Modern and Contemporary History

Japan Mentioned for the First Time in Georgian Historical Sources

Summary

The Kingdom of the „rising sun“ – Japan – has always been animatedly close to the Georgian nation.

The progressive part of the Georgian society was always exceptionally interested in the developments and events connected to Japan and always sympathized this country.

The above said is repeatedly stated in the Georgian historical sources and literature.

The presented article reviews the Georgian historical sources of the first half of XIV century where Japan was mentioned for the first time.